

Liselerde Yaşanan Disiplin Sorunları

Discipline Problems In High Schools

ÖZET

Eğitim ve öğretimin amaçladığı okullarda yaşanan disiplin sorunları oldukça ciddi boyutlardadır. Özellikle de öğrencilerin yaşlarıyla beraber sorunlarının da büyüdüğü orta öğretim aşamasında öğrenciler okulla olan bağlantısını koparmaya kadar götürmektedir. Yaş grubu itibarıyla sorunların çözümsüz gibi geldiği bu yaş aralığındaki öğrenciler bazen çok daha ileriye gitmekte ve sorunları gerçekten içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Çeteleşme, kötü, alışkanlıklar evden kaçma, yaralama gibi çocukların hayatlarını ciddi oranda etkileyecek sorunlar da bu kapsamın içindedir. İdareciler ve ailelerin de zaman zaman çaresiz kaldığı bu tip sorunlar sadece okullarda yaşanan birer disiplin sorunu olmaktan çıkıp toplumsal anlamda çözümlere ve toplumsal düzene ayak uyduramayan gençler yetişmesine sebep olmaktadır.

Bu yazının amacı okullarda yaşanan disiplin sorunların kökenine inerek alternatif çözüm önerileri üretmek, yaşanan sorunların çözümüne bir nebze de olsa katkı sunmaktır. Zira orta öğretim öğrenciler için önemli bir geçiş noktasıdır. Bu noktadan itibaren hayatı ile önemli kararlar almak durumunda olan çocuklar bu sıralarda yaşadıkları sorunları gelecekteki yaşantılarına taşımak durumunda kalabilirler. Kısacası gelecekte temiz bir sayfa açmak için geçmişlerinde yaşanacak olaylar onların geleceklelerini ve gelecekleri ile alacakları kararları da etkileyebilecektir.

Tüm bu sorunların yaşanmasının önüne geçebilmek adına eğitim ve öğretim kurumlarında çalışan bütün personelin işbirliği ve dayanışma içerisinde öncelikle problemler oluşmadan önlem alması; problemler oluştuğundan sonra da onların kökenine inerek sorunları olabildiğince az hasarla çözebilmeyi başarmayı gerçekleştirebilmesidir. İşleyişi tam anlamıyla sağlayabilmek adına gereğinde aile desteği gereğinde profesyonel yardım ile sorunlar daha kolay çözülebilecektir.

Yazıda 90'lı yıllardan günümüze kadar yapılmış disiplin sorunları ile yapılmış araştırma sonuçları ile konu hakkında ileri sürülen savlar incelenmiş ve sorunların ve çözüm noktaları bu yazıda derlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Disiplin, Disiplin Sorunu, Okul Disiplini

ABSTRACT

Disciplinary problems in schools where education and training are intended are quite serious. Especially in the secondary education stage, where the problems of the students grow with their age, the students lead them to break their connection with the school. Students in this age range, where the problems seem insoluble due to their age group, sometimes go much further and make the problems really inextricable. Problems that will seriously affect children's lives such as ganging up, bad habits, running away from home, and injury are also included in this scope. Such problems, for which administrators and families are also helpless from time to time, are not only disciplinary problems in schools, but also cause social disintegration and the growth of young people who cannot keep up with the social order.

The aim of this article is to go to the root of the disciplinary problems in schools, to produce alternative solutions and to contribute to the solution of the problems experienced, even if to a small extent. Secondary education is an important transition point for students. From this point on, children who have to make important decisions with their lives may have to carry the problems they have experienced at this time into their future lives. In short, the events that will happen in their past in order to open a clean slate in the future will affect their future, their future and the decisions they will take.

In order to prevent all these problems from happening, all personnel working in education and training institutions should take measures in cooperation and solidarity before problems occur; after the problems occur, they can go to their origins and achieve solving the problems with as little damage as possible. In order to ensure the full functioning, problems can be solved more easily with family support and professional help when necessary.

In the article, disciplinary problems and research results from the 90s until today and the arguments put forward about the subject were examined and the problems and solution points were compiled in this article.

Keywords: Discipline, Disciplinary Issue, School Discipline

GİRİŞ

Disiplin sözcüğü Fransızca discipline sözcüğünden türemiştir. Düzen, düzenlemek, kontrol etmek gibi pek çok anlamda kullanılsa da genel itibarıyla ceza ile eş anlamda kullanılmaktadır. Ancak bu disiplin sözcüğünü anlam itibarıyla daraltmaktadır. Disiplin düzen düzenlemek derken kast ettiği eğitim için yapılmış bir düzenlemedir. Zira bu düzenlemede eğitimin hedefleri birincil amaç olarak yer alırken disiplin problemleri oluşmadan önce engellemeyi dener, eğer engelleyemediyse bu durumu çözüp sorunlu davranışı düzeltmeyi dener. Eğer davranış hala değişmediyse farklı aşamalarındaki ceza çeşitlendirmeleri yoluyla sorunu olabildiğince aza indirmek ister. Böylece belki diğer öğrenciler eğitimin hedeflediği kazanımlara ulaşmayı başarabilirler.

Okullar hayatımızda varlığı yadsınamayacak kadar önemli ve uzun süreleri geçirdiğimiz belli başlı kurumlardan birisidir. Çocuklar ortalama 12 yıl gibi bir süreyi okullarda geçirmektedirler. Bu süre zarfında okulun temel hedefi

Mevlüt Çalışkan¹

How to Cite This Article

Çalışkan, M. (2023). "Liselerde Yaşanan Disiplin Sorunları" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:116; pp:8838-8850. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sssj.72513>

Arrival: 17 August 2023

Published: 25 October 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğretmen, MEB, Kayseri, Türkiye, 0000-0001-7747-4296

çocukları ilerideki yaşantıları için olabildiğince donanımlı ve yetişmiş bir birey haline getirmektir. Bu esnada sosyalleşmelerini sağlayarak insan ilişkilerini de destekleyerek çocuğu topluma uyumlu bir birey haline getirmek eğitimin ve okulun diğer hedefleri arasında yer alır. Bu işleyiş okulun başlangıcı sayılan ilköğretimde kısmen daha kolay olsa da çocukların yaşları ilerledikçe yani ortaöğretime geldiklerinde artık sisteme başkaldıran kuralları kabul etmek istemeyip bağımsız düşünce ve fikirler öne sürmeye çalışan birer genç yetişkinler olmaktadır. Eğitimin hedeflediği akademik kariyer planlardan ziyade akran etkinlikleri, karşı cinsle ilgili yaşantı beklentileri, farklı deneyimler kazanmak gibi arzular ön plana çıkmaktadır. Bu da çocukları zapt etmenin çocuklara kuralları benimsetmenin elbette daha zor olmasına yol açacaktır. Disiplin burada devreye girerek öncül olarak çocuklarda dışarıdan bir kontrol mekanizması gerektirmeyen, yaptığı davranışları bilen ve sorumluluk alan gençler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Zira dışsal denetime sahip çocuklarda sürekli bir denetleme ihtiyacı vardır. Denetmen olmadığı takdirde çocuklar yapılmaması gereken her davranışı gerçekleştireceklerdir. İçsel disiplin kazanmış bir genç ise kimsenin kontrolü olmadan iyi ve kötü ayrımını yapıp tercihini iyiden yapabilmeyi başarabilecektir. Bu çocukların önünde bekleyen bir kariyer planlaması olmalıdır. Bu ülkenin geleceği onlardır. Lise yıllarında kariyer hedefleri yerine enerjilerini ve zamanlarını boş yere harcamış olurlarsa belki de bu ülke iyi yetişmiş bir doktorundan ya da mühendisinden olacaktır. Öğretmenler, idareciler ve veliler iyi bir işbirliği ile çocukları okulda ya da okul dışında oluşabilecek pek çok problemten korumanın yollarını bulabilirler.

Liseler öğrencilerin çocukluktan ergenliğe ardından da yetişkinliğe geçişinde bir aşama bir merhalelerdir. Bu merhaleyi sıkıntısız problemsiz atlatan gençler ilerideki hayatlarında daha sağlıklı bir rota izleyebileceklerdir.

Bu yazı disiplin, disiplin sorunları, okulda disiplin, liselerde yaşanan disiplin sorunlarına çözüm önerileri gibi başlıklarla disiplin sorununu ele alıp bu konu için çözüm önerileri sunacaktır.

Gençlere bütün hayalleri gerçek gibi görünür önemli olan onlara gerçeğin ne olduğunu anlatmaktır. Jacques Benigne Bossuet

LİSELERDE YAŞANAN DİSİPLİN SORUNLARI NELERDİR?

Araştırmanın Amacı

Disiplin, disiplin sorunları, okulda disiplin, liselerde yaşanan disiplin sorunlarına çözüm önerileri gibi başlıklarla disiplin sorununu belli bir çerçeve de ele alıp bu konu için farklı öneriler sunacaktır. Bu çalışmada liselerde yaşanan disiplin sorunları nelerdir sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırmanın bu esas sorununa bağlı olarak cevap aranan alt sorunlar şunlardır:

Yaşanan disiplin sorunlarının kaynakları nelerdir?

Önleyici disiplinin, disiplin sorunlarını engellemedeki rolü nedir?

Öğrencilere yapılacak rehberlik çalışmaları ile okulda düzenlenecek etkinlik ve faaliyetlerin oluşabilecek sorunları önlemedeki rolü nedir?

Liselerde yaşanan disiplin sorunlarına yönelik çözüm önerileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada elde edilmiş bulgulardan yola çıkarak kariyer hedefi yolunda ilerleyen yetişkinlik yolunda adım atmaya hazırlanan gençlerin okul süreci boyunca yaşadıkları kimi zaman kendilerinden kaynaklanan kimi zaman ise arkadaşları yada okul dışındakilerden kaynaklanan sorunları önlemek tespit etmek ve çözüm önerileri sunulacaktır. Böylelikle hayatlarının önemli bir dönemecinde bulunan gençler hedef alınarak eğitimin amaçlarını gerçekleştirmesini sağlamak istenmektedir.

Sayıtlar

Liselerde yaşanan disiplin sorunlarına ilişkin literatür taraması sonucu ulaşılabilen kaynaklar yaşanan disiplin sorunlarının kapsamını ve nedenlerini betimler niteliktedir. literatür taramasında ulaşılabilen veriler liselerde yaşanan disiplin sorunlarıyla alakalı pek çok konuya açıklık getirmekte ve araştırmanın amacına ulaşması açısından betimler niteliktedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma alanyazın taraması yapılarak konuyla ilgili ulaşılan kaynaklarla sınırlıdır.

Tanımlar

Disiplin: Kişilerin ya da grupların eğitimin tam manasıyla gerçekleşmesi için davranışların kısıtlanmasıdır. (Büyükkaragöz ve Çivi,1996).

İç Disiplin: İç yani içsel disiplinde kişinin dışarıdan müdahale olmaksızın kendi kendini kontrol etmesidir.

Dış Disiplin: Ebeveyn, öğretmen, idareci gibi pek çok unsurun etkisi hatta çoğunlukla korkusuyla yapılmasıdır.

Disiplin Sorunu: İstenmeyen davranışlar gerçekleştiğinde meydana gelen sorunlardır.(Ada ve Çetin,2002: 27-29).

Okul Disiplini: Okul bir düzen oluşturmak adına kendi sınırları içerisinde uygulanmak üzere belirlediği kurallar bütünüdür.

Bu bölümde disiplin tanımları üzerinde durulmuştur.

Disiplin Tanımları

Disiplin, Fransızca'dan (discipline) dilimize geçmiş yabancı bir kelimedir. Latince "disciplina" olarak kullanılan kelimenin etimolojik kökeni, 'discere'den türediğinde "talimat vermek" anlamında iken "disciple'den türediğinde birini izleyen ya da birinin peşinden giden anlamında, "discipulus"dan türediğinde ise öğrenmek anlamında kullanılmaktadır (Toprakçı, 2008:21 akt. Karaboğa, Yasin)

Disiplin dilimize Fransızcadan girmekle beraber Türkçe de pek çok anlama gelmektedir. Türkçede ağırlıklı olarak yola getirmek kontrol altında tutmak gibi anlamlara gelmektedir. (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 2007: 322 akt. Pehlivan, Fatih)

Disiplin kelimesinin Türkçedeki üç anlamı sırasıyla; "bir topluluğun, yasalarına ve düzenle ilgili yazılı veya yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyması durumu", "kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü" ve "öğretim konusu olan veya olabilecek bilgilerin bütünü, bilim dalı"dır.(www.tdk.gov.tr)

Disiplin,1.Bireyin güdülerini herhangi bir müdahale olmaksızın kendisinin kontrol etmesi, 2.Olumsuz davranışların vuku bulmasını engellemek, 3. Kişinin mantıklı ve iyi olan davranışı seçip, olumsuz ve sıkıntılı davranışı tercih etmesi gerekliliğinin anlatıldığı ve sonrasında bunlara uyulup uyulmadığının denetlenmesidir.(Demirtaş, Güneş 2002 akt. Sarpkaya, Pınar).

Literatürde pek çok tanımı bulunan disiplin kavramı eğitimin uygulanma safhasında çoğu zaman başrol oynadığından disiplin ve disipline ait alt kavramlardan bahsedilecektir.

Modern eğitimde öğrenciden belli davranış kalıpları geliştirmesi gerekir. Bunların öğrencinin hayatını kolaylaştıracak şekilde iyi ve yeksenak olması gerekir. Ancak bu davranış ve alışkanlıklar ebeveynler yahut eğitimcilerin zorlaması ya da korkutması ile değil bizzat kendi isteğiyle ve gönül rızası ile olmalıdır ki bu bir gelişim olarak sayılabilsin ve kazanılmış davranış olarak gerçekleşsin. Bunun için öncelikle çocuğun başarıma duygusuna ve becerisine sahip olması gerekir. Buradaki ortamı sağlamak ise eğitimcilerin yegane görevidir.(Alıcıgüzel,1998 akt. Duran, Cahit Osman).

Disiplin kişilerin ya da grupların eğitimin tam manasıyla gerçekleşmesi için davranışların kısıtlanmasıdır. (Büyükkaragöz ve Çivi,1996).

Disiplin kişiye hem ahlaki gelişimi sağlamak hem de bireyin kendisiyle ve çevresiyle paralellik gösteren bir hayat şekli geliştirebilmesi için gereklidir ve kolaylık sağlar. (Yavuzer, 2003:9 akt. Akar, Nilay).

Sosyal ortamlarda her bir bireyin kendini gerçekleştirecek şekilde özgür bir ortamın oluşturulması kaçınılmaz bir gerçektir. Bu ortamın oluşturulması için ihtiyaç duyulan en önemli olgu disiplindir. Disiplin toplumun her kademesinde insanların gereksinim duyduğu bir olgudur. Kısıtlanmış yaşamlar çocuklar için olduğu kadar yetişkinler için de bir problemidir. Kendini gerçekleştirmeyi başaramamış sorunlu yetişkin ve çocuklar diğerleri için bir tehdit unsurudur. Bu sebeple ebeveynler ve eğitimciler sağlıklı bir sosyal ortam oluşturabilmek için öncelikle disiplin kurallarının uygulandığı ortamlar oluşturabilmelidir. (Celep, 2000)

Bütün bu bilgilerle görüyoruz ki insan sosyal bir varlıktır. Sosyal ortamlarda var olan ve gelişebilen bir varlıktır. Bu varlık tek başına var olamadığı gibi bütün içerisinde yer almak için bazı davranışları sergilemek zorundadır. Aksi takdirde davranış sınırlandırılması olmaksızın kişi ve hak ve hürriyetleri tehlikeye girer. Toplulukta bulunan her bireyin bir diğerine karşı korunmasını sağlayan yegane şey disiplindir. Disiplin ve kurallar özgür bir ortam oluşturarak kişileri var olma mücadelesinde destekler. Bunlar toplum içerisinde gelenek ve göreneklerle alışkanlık hali kazansa da kurumlarda bu durumu güvence altına almanın garanti yolu disiplindir. Disiplin sayesinde kurallar açık ve net bir şekilde ifade edilir ve bireyler kendilerini ona göre ayarlamak durumunda kalır. Başkalarına sıkıntı vermesizin kendi davranışlarını nasıl kontrol etmek gerektiğini düşünerek böylece gelişim gösterirler. Disiplin bunların genel kontrolünü sağladığı için de düzen kendiliğinden oluşur. Oluşan düzen İnsanların kendini gerçekleştirmesinde özgür hissetmelerini sağlar. Bu özgürlüğün sağlanmasından sorumlu olan kişiler kurum

yöneticileri, eğitimciler ve ebeveynler çocukların gelişimleri için disiplin ve disiplin işleyişi için gerekli çabayı göstermek zorundadırlar.

Disiplin sağlıklı bir eğitim ve öğretim ortamı oluşturabilmek için vazgeçilmezler arasında yer alır. Ancak vazgeçilmezler arasında olması onun olumsuz manalar da içerebileceği gerçeğini göz ardı ettirmemelidir. Zira disiplinin aşırı boyutu da yani korku ve tedirginlik oluşturacak şekilde uygulanması da eğitimin tam manasıyla gerçekleşmesine mani olmaktadır. Disiplin anlayışı ile ilgili farklı yaklaşımlar olmakla beraber bu konuda da farklı tartışmalar vardır. (Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar 2005, sayı:166).

Disiplin her halükarda düzen sağlamak demektir. Bu düzeni sağlamak adına öncelikle belli kurallar belirlemek, bu kuralların işleyişini kontrol etmek, kısacası düzeni sağlamaktır. Bu hedef etrafında öncelik çocuklarda oluşturulacak davranışları belirlemek bu davranışların işleyişini gerçekleştirmek yani kural uyguladığında ödüllendirmek, uygulanmadığında ise cezalandırmak şeklinde olmalıdır. Buradaki hedef bu kuralları içselleştirmiş yani özümsemiş artık bu davranışları doğal ve samimi bulan hatta uygulanmadığında yanlış giden bir şeyler olduğunu düşünen bireyler yetiştirmektir. Bu kuralları özümsemiş olarak yetişen her bir birey aynı zamanda uygulanan disiplinin tam anlamıyla gerçekleştiğinin de canlı kanıtıdır. (Oğuzkan, 1981)

Disiplin oldukça geniş bir alan ve pek çok görüş barındırmaktadır. Literatürde eğitimle ilgili bütün kaynakların neredeyse tamamında disiplinden de bahsedilmektedir. Demek ki disiplin ve eğitim çoğu zaman beraber düşünülmektedir. Bu beraberlikle ilgili oldukça fazla sayıda görüş vardır. Hatta bunların bir kısmı birbiriyle çelişkilidir. Ancak bunlar bizde olumsuz fikirler uyandırmamalıdır. Zira disiplinin nasıl anlaşıldığı nasıl uygulandığı ve işleyişte başka sıkıntılar yahut engeller oluşturup oluşturmadığı yönündedir.

Disiplinin bazı kaynaklarda eğitimle eş anlamlı kullanıldığı düşünülürse eğitim disiplinsiz, disiplin de eğitimsiz var olamaz demektir.

Disiplin tek yönlü bir konu asla olmamıştır. Önceliği de sadece istenmeyen davranış değildir. Öncelik problem oluşmadan evvel bir düzen oluşturmak önleyici bir politikayla sorunlar oluşmadan önce çözmeyi dener ancak bu gerçekleşmediğinde istenmeyen davranış kontrol altına için ceza vermek yolunu kullanır. Lakin bu son aşamadır. Öncelik kesinlikle cezada değildir. (Çelik, 2008 akt. Pehlivan, Fatih)

Disiplini kısıtlı bir anlamda kullanırsak kötü ve istenmeyen davranışlar karşısında verilen ceza olarak özetlenebilir. Yaşadığımız devrede ise disiplin genel itibarıyla sağlıklı bir öğretim ortamı oluşturabilmek adına öncül bir program şeklinde uygulanmaktadır. Ancak bunlar disiplinin genel amaç ve mahiyetine aykırı bir durumdur. Disiplinin esas amacı eğitimin amaçlarını gerçekleştirmesine yardımcı olmaktır. Bunun içinse öncelik elbette ki istenmeyen ve olumsuz davranış ve alışkanlıkların önüne geçmek ihtiyacını doğurur ancak bunu sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmek disiplinin temel vazifesi değildir. Özellikle de dışsal bir disiplinle yönlendirilmiş bir öğrenci modeli oldukça sıkıntılıdır. Zira kısa süreliğine bastırılmış davranışlar belli bir süre sonra ya da bulduğu ilk fırsatta tekrar ortaya çıkacaktır. Uzun süreli olmayan geçici davranış değişiklikleri öğrencide eğitimin esas amacı olan davranış değişikliklerinin gerçekleştirilmesini engeller. Halbuki esas hedef içsel olarak disipline olmuş bir birey olsa önemli olanı yani eğitimin temel amaçlarını, kendisine kazandırılmak istenen davranışları gerçekten öğrenmek için istekli ve gayretli olacaktır. Lakin disiplinin geniş anlamından ziyade dar anlamı olan ceza kavramı ile eşleştirilmesi zihinlerde genel bir önyargı oluşturmaktadır. Bunun sebebi öğretmenlerin zihninde disiplin eşittir ceza şeklinde olmasıdır. Disiplinin gayesi öğrencinin karakterine zarar vermeden modern şartlarda sağlıklı ve duyarlı bir birey olarak yetişmesini sağlamaktır. (Tarhan,2001)

Disipline olumsuz anlamlar yüklenmesine sebep olan şey ise disiplinin uygulanması durumunda zihinlerde oluşturduğu kavramlardır. Disiplin denildiğinde ceza, itaat, otorite gibi kavramların akla gelmesi olumsuz çağrışımlar oluşturmaktadır. Ülkemizde bu konuyla ilgili oluşan önyargılar disiplinle ilgili pek çok olumsuz kavramı da çağrıştırmaktadır. Özellikle ülkemizde ceza ve şiddet disiplinin diğer akla getirdiği kavramlardır. Çocukları zorla robot gibi oturtmak ya da sürekli olarak korku oluşturmak bu korkuyla çıkarabilecekleri problemleri en aza indirmek disiplinle ilgili en genel beklentidir. Burada sıkıntı olan konu da budur aslında. Disiplin amaç değil araç olmalı bu istikamette eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek için bir düzen oturtmalı ve çocukların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemeli ki böylelikle çocukların kendilerini gerçekleştirebilecekleri bir eğitim ortamı oluşturulmalıdır. Bu konuşmadan çıkacak sonuç kesinlikle disiplinde bir ceza karşılığı olmayacağı değildir. Ancak ceza ve cezanın uygulanması öğrenciye davranış kazandırma amacıyla yapılmış olmalıdır. Bu eksende seçilecek ceza öğrenciye yanlışını göstermeli ve bu gösterdiği yanlışla beraber doğrusunu göstermek adına kısa süreli bir kısıtlama gerçekleştirmelidir. Disiplinde öncelik cezanın uygulanması olmadığından cezada da uygulama aşamasında öncelik davranışın kazandırılması üstüne olmalıdır. (Asrağ, 2009)

Amaç bugünün yarının büyüğü olacak çocuklarda iyi ve kötü ayrımını gerçekleştirecek bir us ve içsel bir yetenek geliştirmektedir. Otoriyeteye itaat, yasalara uyum, iyi oluşturulmuş bir karakter sahibi olmak yetiştirilen gençlerden genel beklentidir.(Gupta, 2006 akt. Pehlivan, Fatih) Ancak bu konu isteksiz olan içsel disiplini sağlayamamış dürtülerinin esiri sadece içinden geldiği gibi yaşayan gençlere otoriteye riayet etmeleri için gereğinde ceza da verilmelidir. Ancak bu cezaların uygulanma mahiyeti çocuğa mola verdirme. Bu mola süreci zaman içerisinde uzaklaştırma kınama ve uyarı verme süreçleri yer alır. Bu süreçlerle beraber amaç öğrencide davranış değişikliği gerçekleştirmektir. Zira disiplinin niyeti öğrencide pek çok aşamada gelişim gerçekleştirmektir. Sosyal bir varlık olan insan yavrusu bu aşamalarda başkalarına saygı duymayı, onlara alan bırakmayı, haklarını gasp etmemeyi, öfkesini gem vurmaya hatta belki öfkesini başka bir yere aktarabilmeyi öğrenebilmelidir. Çünkü gün gelecek bir yetişkin olarak yaşamak bu sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. Bu davranışsal öğrenmeyi yapacağı ve yapması gereken yer eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlarda öncelik çocuklarda içsel bir kontrol mekanizması oluşturabilmektir. Bu uğurda öğrenciye hiçbir muğlaklığa yer vermeyecek şekilde öğretilen kurallar olmalı sonrasında bu kuralların nasıl uygulanacağı belirtilmeli ve devamında bu davranışların uygulanmadığı takdirde verilecek cezalar da açık bir şekilde belirtilmelidir.

İnsanoğlu var olduğu günden beri tek başına yaşamakta zorlanmış her zaman bir örgütlenmeye ihtiyaç duymuştur. Bu örgütlenme devam edemeyeceği noktaya kadar gelineceye değin devam etmiş ta ki var olan örgütlenme yeterli gelmez olup başka bir örgütlenmeye kadar var olmuştur. Ancak yeni oluşan bu örgütlenmede bazı şeyler değişse de değişmeyen yegane şey disiplindir. Disiplin bir manasıyla siyasi bir olgudur aslında. Zira yönetme yönlendirme anlayışı içinde iktidar kimde olursa olsun esas amaç toplumları bir arada tutacak kurallar belirlemek ve toplumun her bir aşamasında ve dahil olan tüm bireylerin bu kuralları uygulamasını ve itaat etmesini sağlamaktır. Bu amaç uğrunda öncelik kuralların gerçekten bir ihtiyaç olduğunu kabul etmiş bireyler oluşmasını sağlamaktır. Ancak elbette ki her zaman içsel bir disiplin gerçekleştirmiş bireyler yetişmesini sağlamak mümkün olmamaktadır. Bu olmadığı takdirde gerekli zorlamalara gerçekleşecek yani ceza ve korkutma dahil olmak suretiyle gerekli disiplin anlayışı gerçekleştirilmek için uğraşılacaktır.

Disiplinin bu kadar çok tartışmanın odağında olma sebebi uygulanma safhası ile kişilerde oluşturduğu düşünce sistemidir. Disiplin genel itibarıyla eşit bir ortam oluşturmaya çalışıyor gibi gözükse de mağdur tarafı tutuyor ağırlıklı olarak da mağdur tarafın haklarının korunmasına çalışıyor oluşudur. Aslında pek çok açıdan birbirine benzeyen bir toplumsal grup oluşturulmaya çalışmak benzeyen, benzeşen gruplar oluşturmak toplumlarda ve iktidarlarda genel gayedir. Zira disiplin anlayışı içine yerleştirilen kurallara bakıldığında bu kuralların var oldukları gruplara göre değişkenlik göstermesi; bir grupta rahatlıkla kabul gören bir davranışın başka bir grupta tamamen kural dışı sayılması bu sebeptendir. Elbette burada devreye giren yüzyıllardır bir arada yaşayan toplumların benzer kuralları anlamlı ve gerekli görürken başka toplumlardaki disiplin anlayışlarını anlamakta zorlanmaları bu sebeptendir. Gereğinde atasözleri ve deyimler bile bu bağlamda yönlendirmek ve ortak bir toplumsal hafıza ve kurallar bütünü oluşturmak adına devrededir. Disiplinin büyük bir bölümü formal ve yasal bağlantılarla işlerlik kazansa da yer yer sözel kurallar da devreye girerek yönlendirilebilir ve aslında daha rahat yönetilebilir bir toplum oluşturmaktır. Bu kapsamda düşünce özgürlüğünün ne kadar kısıtlandığı ve davranışları belli bir kalıba sokmak kişiliğe ne kadar büyük zarar vermekte olduğu elbette tartışmalıdır. Ancak işin içerisinden disiplini tamamen çıkararak oluşacak ortam kimleri ne kadar tatmin edecek bu da başka bir tartışmalı konudur. Zaman zaman insanların bu konuya kafa yordukları sinema sektöründeki bazı yapımlar ve edebi eserlerde de ortaya çıkmaktadır.

Arınma Gecesi ve Dövüş Kulübü filmleri gereğinde idareye itaate disipline ve var olan kurumlara başkaldırmanın nasıl bir his olduğu; kuralların ve yasaların var olmadığı bir dünyayı sorgulamaktadır. Bu sorgulamanın sonunda nihayet yine de yasaların kuralların gerekliliği vurgulanmakta ama kontrolsüz dünya sorgulanması devam etmektedir. Aynı eksende Snowpiercier dizisi de yeni bir dünya oluşturma aşamasında yeni kuralların nasıl belirleneceği ile ilgili tartışmaları gündeme getirmektedir.

Bu tanımlar ışığında anlıyoruz ki disiplin öncesi ve sonrasıyla topluluklarda genel bir düzen sağlanması adına kural belirlenmesi, bu belirlenen kuralların uygulanması ve uygulanmasının kontrolünün sağlanması şeklinde işlemektedir. Bu yönüyle disiplin sadece okullarda değil yetişkinlerin dünyasında da ihtiyaç duyulan bir kavramdır. Düzen ve disiplin sağlanmamış bir ortam işlerin işlenişini engellediği gibi bazı grupların da haklarını korumada yetersiz kaldığı ve mağdur olabileceği ortamlar oluşmasına sebep olur.

İç ve Dış Disiplin

Disiplin literatüre pek çok tanımıyla geçmiştir ancak özünde iki çeşitten oluşmaktadır. İç ve dış disiplin. İç yani içsel disiplinde kişinin dışarıdan müdahale olmaksızın kendi kendini kontrol etmesi; dış yani dışsal disiplinde ise ebeveyn, öğretmen, idareci gibi pek çok unsurun etkisi hatta çoğunlukla korkusuyla yapılmasıdır.

İç disiplin sahibi kişi kendi düşüncelerini davranışlarını kontrol eden yapması gereken davranışları özümseyen doğal akışı içerisinde bunları samimi ve içten bularak hayatına yön veren kişidir. Dış disiplin kişinin ise kesinlikle çekindiği bir kişi ya da durum vardır. Çekindiği kişi aile içerinden olabileceği gibi okuldan bir öğretmen ya da idareci de olabilir. Bazen de bir kişi değil sadece karşılığında alacağı ceza sebebiyle o davranışı yapmaktan kaçınabilir. Her halükarda davranış gerçekleştirecektir (Sarıtaş,2003). Ancak içsel disiplin sahibi çocuk etrafında kimse yokken de yani sürekli kontrol edilmeksizin de aynı davranışı gerçekleştiren diğer çocuk yani dışsal disiplin sahibi olan ise etrafında birileri varken kurallara uyar gibi gözüke de fırsatını bulduğu anda kuralları alt üst edecektir. (Küçükahmet,2005). Elbette ki istenilen ve ideal olan içsel disiplin sahibi olan çocuktur. Ancak bu çocuk nasıl yetişmiş yahut da yetiştirilmiştir ki bu hale gelmiştir? Esas soru da budur aslında. Bu konuda da elbette pek çok ihtilaf vardır. Kişi kendisi mi kendini yetiştirmiştir yoksa ailemi bunda esas pay sahibidir? Yoksa çok daha başka bir durum mu bu olgunun oluşmasında söz sahibi olmuştur. Disiplini okul bazında değil yetişkinler dünyasını da işin içine katarak düşünüldüğünde deprem ve tsunami olduğunda sakince sıraya girerek kuyruk oluşturan Japonlarla; yaşanan ufak bir problemde bile yağmacılık sorunu ile baş etmek zorunda Amerikalıları karşılaştırmak lazım. Hatta işin din ve tasavvuf boyutu bile insanın kontrol mekanizmasının yani kendi kendini başka bir unsur olmaksızın kontrolünün sağlanmasının o kadar da kolay olmadığını göstergesidir. Yine de eğitimin temel amaçlarını gerçekleştirmek söz konusu ise içsel disiplin bizim de temel hedefimiz olmalıdır.

Disiplin Sorunu

Disiplinin önceliği davranış çerçevesi belirlemektir. Bu çerçevelerin sınırlarını çizen şey ise kurallardır. Kuralların kabul görmemesi ya da uygulanmaması durumunda disiplin sorunu ortaya çıkar. Disiplin sorunu istenmeyen davranışlar gerçekleştiğinde meydana gelir. İstenmeyen davranışlar ortaya çıkmadan önlemek elbette daha doğru olsa da bu tip davranışlar ortaya çıktığında bu davranışın yanlışlığını göstermek ve düzeltmek adına çocuğun yaşı ve istenmeyen davranışın niteliğine uygun olarak ve elbette eğitimin düzenini bozmayacak şekilde olması gerekir. (Ada ve Çetin,2002: 27-29).

Disiplinin başarılı bir şekilde uygulanması eğitimin temel faktörlerindendir. Zira eğitim disiplin tam olarak gerçekleştiğinde başarılı bir şekilde hedefe odaklanır. Bu durumda eğitimden önce disiplinin tam olarak uygulanmasına ihtiyaç vardır. Yani öncül olarak disiplin sorunları oluşmadan evvel açık ve net belirlenen kurallar ve anlaşılabilirlik olmalı ki böylece disiplin tam manasıyla gerçekleşebilsin. Yine de tüm gerekli adımlar gerçekleşse de disiplin sorunları ortaya çıkar. Ortaya çıkan bu sorunların öncelikle tasnifine ihtiyaç vardır. Çünkü sınıfta bir çocuğun diğerini öldürmesi de bir disiplin sorunudur, derste izinsiz konuşmak da öyle. Elbette ki bu liste istenmeyen davranışlar alt alta sıralandığında oldukça uzun olacaktır. Önceliğimiz -adli olaylar haricinde- istenmeyen davranışların eğitime ne kadar mani olduklarını tespit etmek olmalıdır. Çünkü bir yerde sorun olan bir davranış başka bir yerde sorun olarak adlandırılmayabilir. Bunlarda söz konusu olan toplum ve toplumun örf ve adetleri de önemli rol oynamaktadır.

Sorunu çıkaran kişi dikkatimizi çekse de önceliğimiz davranış dikkate almaktır. Sorunu çıkaran çocuğa dikkat ettiğimiz takdirde bu çocuğun değişik isimlerle etiketlenmesine ve bu isimlerin sürekli onu takip etmesine yol açacaktır. O yüzden mümkün mertebe dikkatimizi istenmeyen davranışa odaklamalı ve enerjimizi bu sorunun çözümüne vermeliyiz. (Özyürek, 1999: 4; Docking, 1988: 6).

Watkins ve Wagner'a (2000: 2) göre davranışın hatalı ya da olumsuz olarak değerlendirmek için belli konulara dikkat etmek gerekir.

Yere göre : Dans etmek öğretmenler odasında uygun görülmezken , aynı davranış okul için hazırlanan bir gösteride gerçekleştirmek sadece onaylanmakla kalmaz ayrıca takdir de edilir. Aynı şekilde okulların kendilerine ait farklı kuralları da vardır. Söz gelimi serbest kıyafet izninin olduğu bir okulda renkli tişört giymek bir sakınca oluşturmazken forma kullanımı zorunlu olan bir okulda bu durum hoş karşılanmaz.

İzleyiciye göre: Sınıfa veya okula bir üst yetkili amir müdür yada dışarıdan müfettiş geldiğinde öğretmenlerde ve öğrencilerde sıradan olan davranışın zorunlu davranışa dönüşmesidir

Davranış sahibine göre: Davranış sahibi sürekli konuşan , problem çıkaran, başkalarını rahatsız eden bir çocuk olduğunda öğretmenin verdiği tepki farklı iken ; genel olarak verilen görevleri yerine getiren sorumluluk sahibi bir öğrenci iken farklıdır. İki öğrencinin de derste izinsiz konuştuğunu ya da derste sakız çiğnedikleri düşünülünce öğretmen birine daha yumuşak uyarırken diğerine daha sert tepki gösterebilir. Bu duruma bazen statü farkı da girerken yine de öncelik öğrencinin genel davranışlarındadır.

Gözlemciye göre : Çocukların birbirine yazdıkları duygusal notların okul müdürün eline geçmesiyle verdiği tepki ile rehber öğretmenin verdiği tepkilerin birbirinden farklı olmasıdır. Sert bir müdür bu duruma tepki gösterirken rehber öğretmenin anlayışla yaklaşabilmesidir.

Zamana göre : Öğrencinin matematik dersinde şiir yazması ile edebiyat dersinde şiir yazmasına verilen tepkinin farklı olmasıdır. Aslında burada çocuktan beklenen bir davranışı zamanında yapması gerektiğini kavramasıdır. Doğru zamanda yapılan bir davranış takdir görürken diğeri tepki alabilmektedir.

İstenmeyen davranışların sınıflandırılması oldukça meşakkatli bir konudur. Zira davranışın kimin gerçekleştirdiğini başlarken pek çok unsur bu sınıflandırmayı zor hale getirmektedir. Sınıftaki istenmeyen davranış çeşitleri şunlardır. (Çelik, 2002: 166; Evertson et al., 2003: 174):

Sorun olarak algılanmayan davranışlar: Önemli olan dikkat dağıtmamaları ve kısa süreli olmalarıdır. Kısa bir anlığa yaptığı iş yerine dikkati başka yere kaymış bir çocuk bu durum için örnek olarak verilebilir. Hem rahatsızlık vermez hem de kısa sürelidir.

Çok küçük sorunlar: Uzun süreli olmayan geçici davranışlardır. İstenmeyen davranışlar olsa da çok dikkat çekici olmadıkları için büyük çaplı sıkıntı da çıkarmazlar. Arkadaşına kısa bir not yazmak yahut kalem olmayan birinin sınıftan kalem istemesi gibi.

Önemli ancak etkileri ve alanı sınırlı olan sorunlar: Öğretimin işleyişine engel olan bazı sorunlar vardır ki bunlar ağırlıklı olarak öğrencinin ders materyalindeki eksiklikler yahut da öğrencinin ders dışındaki başka konularla ilgilenmesi bu konunun temel sorunlarından. Öğrencinin başka dersin ödevini yapması , sınıftaki öğrencilere kağıt atması gibi sorunlar bu duruma örnek olarak verilebilir.

Artan ve yayılan sorunlar: Bu sorun giderek artan bir düzeyde olup artık dersin işlenişini engelleme boyutundadır. Dersi artık durma noktasına getiren notlaşmalar ve birbirlerine sataşmaları bu durumun örneğidir.

Disiplin sorunlarını değerlendirmek için öncelikle neye göre değerlendirileceğine karar vermek gerekir. Çünkü belli bir sınıflandırma olmaksızın ortaya çıkan davranış değerlendirilmeye çalışmak ön yargılı bir tutum olur. Aynı davranışın mekân, zaman ve kişiye göre değiştiği düşünülürse aynı davranışa her zaman aynı tepkiler verilmez. Bu durumda adilane davranılıp davranılmadığına karar vermek oldukça karmaşıktır. Ancak sınıflamayla beraber bu durum oldukça rahat bir şekilde anlaşılabilir ve gerekli değerlendirmeler yapılabilir. Bu konuyla ilgili bir başka yaklaşımda Özyürek'in (1999: 4-6) belirttiği gibi tepkiler kendi başlarına uygunsuz ve sorunlu değildir.

Davranış fazlalığı ya da azlığı: Bir davranışın hangi sıklıkta gerçekleştiği belirlendiği takdirde uygunluk durumunu belirlemekte daha kolay olacaktır. Örneğin bir öğrenci ders etkinliği içerisinde derse katılım sağlamak için izin almadan konuşuyorsa bu olumlu bir davranış olarak değerlendirilir. Ancak aynı şekilde bir öğrenci ders etkinliği olsun olmasın her konuyla ilgili sürekli fikir beyan etme derdine ise bu artık dersin işlenişine mani olacak hale gelmeye başlamışsa davranışın fazlalığına işaret eder. Elbette bu durum her zaman çok net olmayabilir. Yine de bir davranışın ara ara yapılması ile sık sık tekrarı arasında oldukça büyük fark vardır.

Uygun olmayan uyaran kontrolü: Okul ortamında işleyen hiyerarşiye aykırı olarak bir müdahale bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Okula gelen velinin yanlış bir davranış değerlendirilmek amacıyla öğrencilere bir takım sözler sarf etmesi uygun değildir. Kendisi bu konuda yetkili olmadığı gibi değerlendirebilecek yeterliliğe de sahip değildir. Bu konu uzmanları tarafından değerlendirilmeli zaman, kişi, yer gibi pek çok unsur ele alınarak değerlendirilmelidir.

Disiplin tek başına incelenecek bir unsur değildir. Öncesi sonrasıyla beraber başından sonuna kadar incelenmeli ve değerlendirme ona göre yapılmalıdır. Bu konuyla ilgili alt başlıklar özenli belirlenmeli ve süreç ona göre işlemelidir.

Okulda Disiplin

İnsan yalnız yaşayamayan sosyal bir varlıktır. Doğar büyür ve hayatını içinde yaşadığı topluma göre şekillendirir. Bu şekillendirme çoğunlukla toplumla uyum halinde olsa da zaman zaman çatışma halinde ve başka bir istikamete doğru gider. Toplamlar bu noktada belli bir düzen ve uyum oluşturabilmek için yetişen her bir bireyi kurallar ve yasalarla biçimlendirmeye çalışır. Bu biçimlendirme öncelikle ailede başlar. Aile içindeki unsurları kontrol etmek çok kolay olmadığı gibi toplum bu konuda yönlendirici başka unsurlarla yoluna devam eder. Gelenek görenek ve adetler onun bu konudaki en önemli yardımcısıdır. Zamanla bu sürecin içine dahil olan teknoloji işleri daha da farklı noktalara taşıyarak televizyonla ve gazeteyle başladığı bu yolculuğa internet ve aslında ağırlığı sosyal medyada olan bir kanalla devam etmektedir. Bu kontrol edişin işleyiş mekanizması hem tartışmalı hem de kontrolü zordur.

Toplulun var olma sebebi olan insanı toplumun içinde yaşamaya hazır hale getirmek için ihtiyaç duyduğu en önemli kanal ise okullardır. Okullar toplumun üyelerini hem eğitmek hem gerekli olan öğretimi sağlamak amacıyla vardır. Bu yüzden toplumsal anlamda kazandırılmak istenen bütün davranışları çocukların kazanması için bazı

düzenlemeler yapılmıştır. Ancak tüm bunların başında hatta eğitim öğretim başlamadan da evvel okulda belli bir düzen yani disiplin sağlanması gerekir. Bu düzen de ancak disiplinle sağlanır. Peki disiplin nasıl sağlanır, kimler bu konunun sağlanmasından sorumludur ve sağlamadığında neler olur?

Çocukların yetişme safhasında önemli bir role sahip olan okulların esas amacı çocukları ileride yaşayacakları hayata karşı hazırlamak ve gerekli donanımı sağlamaktır. Bu yetişme ve yetiştirmede öncelik çocuğun akranları ile sosyalleşmesini sağlamaktır. Böylece çocuk pek çok duygu anlamlandırması yapacak ve kendi benliğini bulacaktır. Bu anlamlandırmada çocuk zaman zaman hatalar yapacak böylece onaylanan ve onaylanmayan davranışların ne olacağını da böylelikle öğrenecektir. Bu noktadan itibaren de kendisiyle ilgili kararlar verecek ve iç disiplini ya da disiplinsizliğini belirleyecektir.

Bireyin gelecekteki hayatını şekillendirmede önemli bir role sahip olan okulların 3 belirleyici rolü vardır.

*Çocukları okul dışında oluşabilecek problemlerden korumak ve onlar için ileri daha basit hale getirmek,
*Okulun dışında pek çok problem kaynağı bulunmaktadır. Bu problemleri okul kapısının dışında bırakarak çocuklarda benzer problemlerle davranışlar gelişmesini engellemek ve böylece toplumsal bir değişim gerçekleştirmek.

*Toplumsal farklılıkların iyi yönleri olduğu gibi olumsuz bazı durumları da barındırdığı düşünülürse okul öğrencilere eşit şartlarda bir ortam oluşturarak farklılıklardan oluşabilecek problemlerin önüne geçmek.(H. Başar, 1999:10-13 akt. Pehlivan, Fatih).

Bunlardan hariç olarak disiplinin belli bir felsefesi olduğu düşünülürse bunun uygulanabilirliği ya da iyi bir işleyişe sahip olması için bazı kurallara vardır.

Okulda iyi bir disiplin felsefesi için ilkeleri şu şekilde sıralamıştır:

- ✓ Okul sınırları içinde olmamasına karşın bazen problemler okula taşınır.
- ✓ Yaşanan bazı problemler büyük çaplı olduğunda okulun genel atmosferinde bazı sıkıntılara yol açar.
- ✓ Sınıflarda oluşturulan düzenler koridorlarda da devam eder.
- ✓ Disiplinin tam manasıyla işlediği bir okul düzeni kolay değildir.
- ✓ Herkes kendi sorumluluk alanına giren konularda görevini tam manasıyla gerçekleştirmelidir.(Boynton ve Boynton 2007: 46).

Disiplin genel itibarıyla içsel ve dışsal olarak ikiye ayrılır. Okulun da ailenin de toplumun da beklentisi içsel disiplini tamamlamış hiç kimse kontrol etmese de nerede nasıl davranması gerektiğini bilen ceza yoluyla korkutmaya gerek olmaksızın doğru davranışları seçen bireylerdir. Ancak bu çoğu zaman mümkün olmamakta öğrencileri bir kontrol eden olmadığı takdirde dikkatleri hemen dağılmakta ve yapılmaması gereken bütün davranışları gerçekleştirmektedirler. (Yörükoğlu,2004:184-185) Bu sadece okullarda öğretilen bir davranış şekli olmadığı gibi toplum olarak da içsel disiplini tamamlamış çocuk yetiştirmekte zorlanıyoruz. Sadece dışarıdan kontrol edilen çocuklar da çocuk olarak kalmadıkları için bu düşünce tarzını ileriki yaşamlarında yani yetişkinlikte de devam ettiriyorlar. Bu konu bizim toplum olarak çözmemiz gereken bir konudur. Çekirdekten aldığımız ama bir türlü belli kuralları benimsetemediğimiz çocuklarla sürekli bir mücadele halindeyiz. Bu konunun ilk muhatabı sınıftaki öğretmendir. Bu davranışları kontrol etmekle idareciler de öğretmenler de sorumludurlar ancak sorumluluğun büyük bölümü öğretmelere kalmaktadır. (Küçükahmet 1995 akt. Karaboğa ,Yasin).

Okulda disiplin sağlamaya yardımcı faktörleri aşağıda verilen dört başlıkta sıralamıştır. Bu başlıklar şunlardır :

Uygun bir eğitim programı: Öğrencinin beklentileri ve yetenekleri doğrultusunda hazırlanmış bir program çocuğun hem dikkatini çekecek hem de dikkate almasını sağlayacaktır. Böylelikle amaçsızca geçirilmiş bir 12 yıllık eğitim yerine öğrencinin hayatı boyunca işine yarayacak bilgiler edinecektir.

İyi bir rehberlik sistemi: Rehberlik öğrenciye belli bir süre için düzenli ve yeterli bir ilgi sağladığında çocuk hayatının değerlendirmesini daha sağlıklı şekilde yapabilecek hem de kendisine nasıl rota çizmesi gerektiği hakkında da bilgi sahibi olabilecektir.

Etkin bir Veli – Okul ilişkisi: Velilerin okula karşı ilgisi zaman zaman değişse de onların genel istek ve gayesi çocukları için iyi bir hayat istediğidir. Çocukları ile gerçekten ilgilenildiğine ve çocukları için samimi bir çalışma ortamı olduğuna inanırlarsa gereken her türlü desteği de vereceklerdir.

Okul binasının etkin kullanımı: İnsan psikolojisi hakkında fikir sahibi olanlar mekanın düzenlenmesinin boyanırken kullanılan renklerin, aksesuarların, kapıların yönünden tuvaletlerin durumuna kadar pek çok unsurun

etkisinden bahseder. Zira aslan yattığı yerden belli olur sözüyle müsemma insan yaşadığı yerle bir bağ kurar. Çocukların günün büyük bir bölümünü geçirdikleri okullar da bu konuda önemli bir mevzudur. İnsanı rahatlatan renkler tercih edilmeli loş, kapalı basık mekânlar yerine ferah huzurlu, sakinleştirici etkisi olan düzenlemeler tercih edilmelidir (Küçükahmet, 1995: 88).

Okullarda disiplini sağlamak öğretmenlerle olmayacağı gibi veli desteği ve idarecilerin katkısı da aynı oranda önemlidir. Sınıfa gelmeden aile tarafından yönlendirilmiş bir çocuk sınıfa girdiği andan itibaren öğretmeni tarafından kontrol edilecek ve ders çıkışı okul bahçesi ve koridorlarında da benzer davranışlar sergileyecektir. Bu sebepten veli, öğretmen, idareci hatta okulda görevli olan diğer personel de dahil olmak üzere çocuğun etrafındaki herkes aynı disiplin davranışlarına sahip olmalı ve yönlendirmelidir. (Boynton ve Boynton, 2007: 43).

Okullarda disiplinin belli başlı gayeleri:

- ✓ Çocuğun davranışlarının sonuçlarının ayırmasına varması ve güdülerini zapt etmesi
- ✓ Çocuğun birincil amacı öğrenmek olmak zorunda olması
- ✓ Çocuğun kendi bilincinde olması ve kendine hürmet etmesi
- ✓ Çocuğun dahil olduğu gruba da hürmet etmesi
- ✓ Çocuğun bir birey olduğunu fark ederek kendi başına ve gerektiğinde de dahil olduğu grupta da var olabilmesi ve gereğinde desteklemesi
- ✓ Yalandan uzak olarak insanlara samimi ve saygılı bir biçimde davranması
- ✓ İhtiyaç halinde problemlere çözüm önerileri sunması (Rogers, 2004:5 akt. Pehlivan, Fatih).

Bir bireyin yetiştirme süreci oldukça zahmetlidir. Şu ana kadar ki disiplinle ilgili yaklaşımların tezlerin, savların, düşüncelerin, düşünüşlerin hepsi aslında bu yetiştirme sırasında oluşan ya da oluşabilecek problemlerin tespiti ve önlenmesi; gereğinde ceza yoluyla olumsuz davranıştan uzaklaştırma ve sonrası için çözüm önerileri gibi pek çok alt başlık barındırır. İş bu yüzden disiplin konusu uzun uzadıya konuşulan ve incelenen bir konudur. Tüm incelemelerde bu konuda pek çok otorite görüş beyan etmiştir. Bu görüşlerdeki fikir ayrılıkları azımsanmayacak derecede çoktur. Bu fikir ayrılıkları hem problem ortaya çıkmadan önceki yani önleyici kısımla ilgili hem de problem ortaya çıktıktan sonra verilecek tepki ile ilgilidir.

Problem ortaya çıkmadan evvel amaçların ve hedeflerin tam olarak belirlemesi oldukça önemlidir. Okul ve eğitim niçin vardır? Amaçları ses çıkarmadan robot gibi hareketsiz çocuklar mı yetiştirmektir? Eğitimin amacı kesinlikle bu değildir. Eğitimin amacı akranlarıyla beraber sosyalleşmiş; kendi yetenek ve becerileri doğrultusunda yönlendirilmiş, başarıma duygusunu yeteri oranda tattığı için derdi başkalarıyla değil kendisiyle ve kendini geliştirmek üzere olan çocuklar olmalıdır. İşin teori kısmı her zaman tasarlandığı gibi gerçekleşmez.

Çocuklar büyürken onları bütün sorunların dışında bırakarak bir fanusta büyütme elbette mümkün değildir ve zaten sağlıklı da değildir. Ancak evde sorunlarla büyüyen ve iyi davranış edinmekten yoksun çocuklar okula geldiklerinde de aynı sorunları etraflarına bulaştırmayı denerler. Bazen öyle olmasa da ergenlik düşüncelerinin etkisiyle var olan düzene itiraz edip sorun çıkarmak onları farklı açılardan tatmin etmektedir. Bazen de sadece arkadaşlarının etkisiyle sorun çıkarmaya meyilli çocuklar bir araya gelir. Alt alta yazsak pek çok alt başlığın çıkacağı bu konu disiplinin önleyici kısmının işlerliğini yitirdiği ve verilecek tepkinin önemli olduğu kısımdır. Elbette burada da farklı görüşler mevcuttur. Ceza vermek mi yoksa farklı tepkiler vermek mi gerekli? Cezanın literatürde pek çok kez disiplinin yerine kullanıldığı düşünülürse ceza çoğu kez kaçınılmaz olarak gerçekleşecektir. Bu noktadan sonra cezanın çeşidi ve süresi önemlidir.

1/7/2015-29403 tarihli resmi gazetede yayımlanan “Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği” ne göre öğrenciye nelerin ceza olarak verilir nelerin verilemeyeceği açıkça belirtilmiştir. Tabi bunların dışında adli vaka haline gelen yaralamalı yahut öldürmeye varan sorunlar da apayrı bir konudur. Tüm bu durumlara karşın önceliğimiz her zaman öğrencinin faydasına olacak şekilde olmalı ve disiplinin öncü kısmına yani problem oluşmasından önceki kısmına ağırlık vermek olmalıdır. Öğretmenler ve idareciler yerine göre velileri de dahil ederek öğrencileri aktif olarak içinde bulunacakları faaliyetlere yönlendirmeli gereğinde bu faaliyetleri kendileri organize etmelidir. Öğrenciler bu tür etkinliklere yönlendirilerek olabildiğince sorunlardan uzak tutulmalıdır. Bu konudaki destek ve işbirliği oldukça kıymetlidir. Çocuğun etrafında oluşan bu destekle beraber çocuk gerek okul içinde gerek okul dışında var olan problem kaynaklarından uzak durmuş olur. Böylelikle sadece öğretime odaklı olduğu, dışsal değil içsel disiplini sağlamış ve topluma rahatlıkla uyum sağlayabilen bireyler yetişmiş olur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okullarda yaşanan disiplin olaylarının incelendiği bu yazıda disiplin suçlarının ortaya çıkışı, sebepleri ve devamında gelişen olaylarla ilgili yapılan araştırma sonuçları incelenmiştir. İncelenen araştırma sonuçlarına göre disiplin sorunlarının oluşumunda temel bazı sorunlarla birlikte pek çok alt sebebin olabileceği tespit edilmiştir. Tespit edilen sonuçlarla birlikte yazımızın giriş kısmında belirtilen alt başlıklar incelenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki disiplin sorunları yaşanmadan önce yapılacak önleyici pek çok çalışma disiplin sorunlarının ortaya çıkışını engellemektedir. Ancak bu sistemi tam manasıyla işletmek önceden yapılacak iyi bir planlamaya ihtiyaç duymaktadır. Aynı zamanda eğitimin tüm kademesindeki idareciler ve öğretmenler bu konuyu işbirliği içinde halletmelidir.

Önleyici disiplin sorunlar oluşmadan evvel başladığından emek ve zamandan tasarruf etmek adına da işleri daha da kolaylaştıracaktır. Sadece konunun hazırlık aşaması, işbirliği ve öğrencileri de dahil edince önleyici disiplin çalışması oldukça iyi sonuçlar verecektir.

Disiplin sorunlarının oluşmasında rolü olan faktörler aile, akran, kötü alışkanlıklar, ekonomik ve fiziksel problemler gibi pek çok alt başlığı bulunmaktadır. Bu başlıkları sadece birkaç başlık ile sınırlandırmak elbette kolay değildir. Öğrencilerin her biri birbirinden farklı bireyler olmakla beraber aynı zamanda benzer ihtiyaçlara sahip belli bir yaş grubundaki çocuklardır. Sorunları belli başlıklar altında toplamak bu konuda oluşan problem yoğunluğunu göstermektedir. Rehberlik servisinin bu konuda yapacağı çalışmalarla sorunların oluşma sebeplerini bertaraf edilmeli ve çocukların yaşadıkları sorunlar olabildiğince en aza indirgenmelidir. Zira çocuklar aşamadıkları sorunları okula taşıyıp disiplin sorunları çıkarmaktadırlar. Yapılacak bu çalışmayla disiplin sorunlarının büyük bölümünü halletmek de mümkündür.

Okullarda yapılacak rehberlik çalışmaları yaşanacak ya da yaşanan disiplin sorunlarının önlenmesinde ve çözümünde kilit nokta gibidirler. Onlarsız bir okul düşünemediğimiz gibi yeterli sayıda personelle yapılacak çalışmalarla disiplin sorunlarının büyük ölçüde çözümlendiği yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir.

Öğrencilerin yaşadığı sorunların temelini anlaşılmamak olduğu düşünülürse öğrencilerin ihtiyaç duyduğu şey yetişkinler tarafından dinlenmek. Neye ihtiyaçları var , hayattan beklentileri nelerdir , yaşadıkları sorunlar neler bunları dinleyen ve yardımcı olmak bekleyen bir rehberlik servisi pek çok problemin rahatlıkla çözülmesini sağlayacaktır.

Öğrencilerin takibini yapmak seneler içerisinde neler yaşadıklarını kayıt altına almak sorunları önlemede bir diğer önemli noktalardan biridir. Zira öğrenciler hayatları boyunca pek çok şey yaşamaktadırlar. Başarılar başarısızlıklar... Hayatları hep aynı istikrarda devam etmemektedir. Ancak çocuğun hayatı boyunca karşısına çıkan öğretmenleri çocuğun becerileri, başarıları ve başarısızlıkları ile ilgili bilgi sahibi olduğu takdirde öğrenciyle daha rahat iletişim kuracak ve daha iyi sonuçlar elde edecektir.

Öğrencilerin çocukluk ve yetişkinlik aşamasını içeren bu devrede ihtiyaç duydukları bir diğer konu kendilerini gösterecek, ispat edecek ve keşfedecek etkinlik ve faaliyet yapılmasıdır. Çocukların enerjilerini bu alanlara aktarmalarını sağlayacak olan bu faaliyetler çocukların ruhsal ve fiziksel gelişimlerini de destekleyecektir.

Okulda yeterince faaliyet yapılmaması öğrencileri okul dışındaki mekânlara yönelteceği gibi enerjilerini ve zamanlarını yeterince düzgün kullanamayan öğrenciler bu enerjiyi ve zamanı disiplin sorunları çıkarmak için kullanacaktır. Öğrencileri yönlendirmek için yapılacak spor faaliyetleri, münazaralar, bilgi yarışmaları, tiyatro ve kariyer günleri gibi etkinlikler öğrencilerin kendilerini keşfetmelerine ve böylelikle geleceklerini şekillendirmede de çocuklara yardımcı olunacaktır.

Tartışma

Yazının bu bölümünde liselerde yaşanan disiplin sorunlarına etki eden etmenler incelenmiş, bunlarla ilgili tartışma sonuçları yazılmıştır.

Disiplin sorunlarının oluşumunda pek çok etkenle beraber öğretmen ve öğrenci ilişkisinden kaynaklanan sorunlar da vardır. Bu sorunlar zaman zaman öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilere karşı sert tutumlar takınmalarından, zaman zaman öğrencilerin öğretmenlerle alay ederek onların sınırlarını zorlamalarından kaynaklanır. Her halükarda bu yaş grubu çocuklar için kendilerini gösterme ve kanıtlama çabası öğretmenlere karşı asi isyankâr tavırlar takınmalarına ya da öğretmenleriyle alay ederek onlara üstünlük kurma çabası içine girme durumuna girmelerine sebep olmaktadır. Bu tarz davranışlar ile beraber öğretmenlerin sınıf içi disiplin sağlama, müfredat yetiştirme kaygılarını tetiklemektedir. Öğretmenler bu tarz davranışlar karşısında önlem almak adına öğrencilere karşı

olumsuz tavırlar takınabilmektedir. Aralarında var olan sürtüşmeler olayın büyümesine bazen yaralamayla biten büyük şiddette kavgalara sebep olabilmektedir. Olayların kaynağı kim olursa olsun olayın büyümesine engel olabilmek için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Öğretmen merkezli problemlerden bir diğeri mesleğe yeni başlayan öğretmenler ile ücretli öğretmenlerdir. Üniversiteden yeni mezun olan henüz tecrübesiz bir genç öğretmen sınıfta otorite kurmakta zorlandığı gibi ücretli öğretmenler de aynı problemleri yaşamaktadır. Öğrenciler onların bu sıkıntısını çabuk fark etmekte ve bu durumdan kendilerine eğlence çıkarmaktadırlar. Sınıftan ağlatarak yolladıkları öğretmenlerle gurur duymakta bunu iş haline çevirmektedirler. Bu sorunu çözmek kolay olmadığı gibi idareciler de olayı öğretmenlere bağlayıp yardımcı olmamaktadırlar.

Okul idareleri okulun genel düzeninden ve işleyişinden sorumludur. Bu düzeni sağlamak adına idarecilerin öğretmenler ve okuldaki tüm personelin uyumlu çalışmasını sağlamalıdır. Ancak idare ile öğretmenler arasında ya da diğer personelle yaşanan problemler bu uyumu engellemektedir. Bu durumun çözülmesi okulda yürütülecek faaliyetlerde uyum sağlanmasını engellemektedir.

Faaliyetler öğrencinin okulda bulunduğu süreyi kaliteli hale getiren ve öğrencilerin enerjilerini sağlıklı bir biçimde boşaltmasını sağlayan oldukça etkili işlerdir. Gelgelelim bu işleri nasıl yapacağını bilmeyen ve öğretmenlerle uyum içinde çalışamayan idareler işleyişi sağlamakta sıkıntı yaşamaktadırlar.

Çocukların yetişme sürecinde onlarla yeterli iletişim kurmayan ya da yanlış yöntemlerle kurduğu iletişim sonucu pek çok problem yaşayan veliler çocukların yaşları büyüdükçe onları zapt etmekte zorlanmaktadır. Çocuk yanlış arkadaş seçiminden, okulu asmaktan, kariyer hedeflerini umursamaktan devam eden bir sürece dahil olurken aile çocuğa söz geçirememekte ve bazen de umursamamaktadır. Lakin iş çocuğun işlediği suça geldiği vakit büyük bölümü çocuğu sahiplendiği gibi çocuklarının işledikleri suçları kabul etmemektedirler. Suçu kabul eden ailelerin davranışları da sıkıntılı olsa da suçu kabul etmeyen aileler yaşanan durumu daha da zorlaştırmaktadır.

Çocuk yetiştirmek zor ve meşakkatli bir yolculuktur. Ancak çoğu aile çocuğuna nasıl davranacağını bile bilmemektedir. Problem çıktığında nasıl davranmalı, çocuğa söylendiği vakit onda iz bırakacak sözler neler bunlarla ilgili bilgileri olmadığı gibi öğrenmek gibi bir çabaları da yoktur. Bu durum çocuklarda var olan davranışsal problemleri artırarak devam ettirmekte ve okullarda yaşanan disiplin sorunlarını da ağırlıklı ilgisiz ve cahil ailelerin yetiştirdiği çocuklar çıkarmaktadır.

Çocukların bu yaş aralığı fiziksel görüntüleri ile ilgili sıkıntı yaşadıkları bir dönemdir. Kendilerini beğenmemekte, sürekli görüntüleri üzerinde değişim yapmak istemektedirler. Herkesin beğenisini kazanmak neredeyse yegâne amaçlarıdır. Gelgelim tek sıkıntıları bu olmadığı gibi aynı zamanda akranları oldukça acımasız olabilmektedir. Hayatlarının en önemli problemi buymuş gibi düşündüklerinden bu huylarına yansımakta aksi, saldırgan bir tavırla pek çok kavganın oluşum sebebi de böylelikle oluşmaktadır. Öğrencilerin özgüvenlerini sağlamak rehberlik servisi ile çalışacak sınıf rehber öğretmenleri ile olmalıdır.

Öğrencilerin psikolojik sağlığı çeşitli sebeplerle bozulabileceği gibi doğuştan getirdiği birtakım rahatsızlıkları da olabilir. Yapacağı davranışların sonuçlarını hesaplayamayan ama yine de akranlarıyla uyum sağlayabileceği düşünülen çocukları kaynaştırma adlı bir projeye sınıflara dâhil etmek de zaman zaman problemlere sebep olmaktadır.

Yaşadığı bazı olaylar çocukların da yetişkinler gibi ruh sağlıklarını bozabilir. Süreçte çocuğu tanımak işte bu yüzden çok önemlidir. Birden değişen bir durumla ruh hali değişmiş bozulmuş olabilir. Ancak onu yeterince tanıyan bir rehberlik servisi ya da sınıf öğretmeni varsa onu profesyonel yardım alması için hemen yönlendirebilir. Ancak ruh halindeki değişim ve beraberinde getireceği problem yığını fark edilmezse çocuğun çevresindeki herkes için tehlikeli sonuçlar vuku bulabilir.

İnsanın temel ihtiyaçlarını karşılaması oldukça önemlidir. Temel ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlarda diğerlerine karşı bir öfke gelişebilir. Çocuklarda da bu yoksunluk duygusu hem özgüven eksikliğine hem de diğerlerine karşı öfke biriktirmesine yol açabilir. Aynı zamanda bu ihtiyaçları karşılamak için hırsızlık yoluna başvuranların sayısı da çok da az değildir. Bazen de sadece kendi ihtiyaçları için değil ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için de çalışmak zorunda kalabilirler. Devamlı bir işte çalışmak çocuğun okula devam durumunu da zora sokacağı gibi okula karşı ilgisizlik ve soğukluk geliştirmesine de yol açabilir. İşler içinden çıkılmaz hale gelmeden çocuğun ekonomik seviyesini bilmek ve mümkün olabildiğince ona destek olmaya çalışmak çocuğun sırtındaki yükü bir nebze de olsa hafifletecektir.

Öneriler

Bu bölümde incelenen araştırmalar sonucu liselerde yaşanan disiplin sorunları ile ilgili çözüm önerileri yer almaktadır.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki disiplin sorunlarının merkezinde bulunan öğrenciler dikkate alınmak, dinlenmek ve anlaşılacak istenmektedir. Onların çocuk olmaları hatırdan çıkarılmadan onların da birer birey oldukları ve fikirleri oldukları fark edilmelidir. Sorunlu bir hayat sürmek onların da tercihleri değildir elbette. Sadece sorunlarını nasıl çözeceklerini ya da daha fazla sorun yumağına gömülmeden nasıl çıkacaklarını bilememektedirler. Onlara yardımcı olmak etraflarındaki yetişkinlere düşmektedir.

Disiplin sorunlarının çözümleri her bir sorunun dikkate alınarak çözüme kavuşturulması yoluyla halledilir. Çocukların sorunları:

- ✓ Aile
- ✓ Akademik kariyer hedefleri
- ✓ Akran ve kötü alışkanlıklar
- ✓ Fiziksel görüntüsüyle ilgili problemler
- ✓ Ruhsal problemler
- ✓ Ekonomik sorunlar
- ✓ Öğretmen, idare ve okul sorunları
- ✓ Derslerin ve okulda kalma sürelerinin uzunluğu
- ✓ Yeterli rehberlik yapılamaması
- ✓ Faaliyet eksiklikleri
- ✓ Okul dışı mekânlar

Çocuklar büyürken aileleri onlara nasıl davranacaklarını bilememektedirler. Buna bazen cahillik sebep olurken bazen de başka sorunlar olayları daha da büyümektedir. Okul yahut MEB bununla ilgili olarak planlama yapıp ailelere özellikle de kadınlara ihtiyaç duydukları konularda onlara eğitimler sunabilir.

Lise grubu öğrencileri geleceklerini şekillendirmek için önemli bir dönemecin eşiğindedir. Önemli kararlar vermeye bu kadar yakın olmak öğrencilerin üzerinde baskı oluşturmakta ve onları strese sokmaktadır. Onlar için kariyer günleri düzenlemek sevdikleri ya da sevecekleri işleri bulmalarına yardım etmek oldukça elzemdir. Kendilerini baskı altında hissettirmek değil kendilerini keşfetmelerine yardımcı olmak gerekir. Bu konuda en büyük görev elbette rehberlik servisine düşmektedir. Rehberlik servislerindeki öğretmen sayılarını arttırmak okullardaki mevcutlar düşünüldüğünde kesinlikle gereklidir. Aynı zamanda rehberlik faaliyetlerini derslerle uyumlu hale getirmek ve öğrencileri bu tarz etkinliklere daha fazla katmak gerekmektedir. Önlerindeki belirsizlik kalktıkça öğrenciler hedefe daha rahat odaklanacaklar ve daha az disiplin sorunu çıkaracaklardır. Bu konuda meslek edindirme çalışmaları da aynı eksende devam etmeli öğrenciler yetenekleri dahilinde mesleklerini seçmek için yönlendirilmelidir.

Bu yaş grubu için arkadaş neredeyse her şey demektir. Arkadaşları her ne söylerse onu takip etmek zorunda hisseden çocuklar kötü alışkanlık edinme, isyankâr davranışlar, okula asma, çeteleşme ve başka grupları düşman edinme gibi alışkanlıklar edinmektedir. Bu gibi durumların önüne geçebilmek için yapılacak en iyi iş ise okulda yapılacak faaliyetlerin sayısını ve çeşidini arttırmaktır. Çocukların enerjilerini boşaltacakları alanlar vermek onları hem fiziksel hem ruhsal manada rahatlatarak böylelikle arkadaşlarıyla sorun çıkarmak yerine onlarla rahatça eğlenebileceklerdir.

Gençler için fiziksel görüntünün en önemli olduğu dönemlerden biri olan ergenlik devresi oldukça sancılı bir devredir. Görüntülerini kabul etmek ve o görüntüyle yaşamak biraz zaman alacaktır. O aşamaya gelinceye değin rehberlik servisi onlara bu konuda destek olmalıdır.

İnsanlarda var olan ruhsal sorunların hangi devrede ortaya çıktıkları bilinmemektedir. Bazen çocukluk dönemi bazen daha sonrası. Önemli olan hangi devrede çıkarsa çıksın ruhsal problemlerin birdenbire geçmeyeceği ve profesyonel yardıma ihtiyaç duyulduğudur. Bu konuda sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmenleri işbirliği içinde olmalı ve öğrencileri ihtiyaç duyulduğunda profesyonel yardım almaları için yönlendirmelidirler.

Ekonomik sorunlar insanın hayatının her devresinde sıkıntı demektir. Ancak çocuklar bunu her zaman olgunlukla karşılayamazlar. Onların en azından temel ihtiyaçlarını karşılamak için yardıma ihtiyaçları vardır. Ülkemiz hayırseverlik manasında çok fazla sıkıntı çekmemektedir. Gelgelelim bunu belirli bir düzende ve ülkenin her yerine rahatça dağılacak şekilde yapmak işleri çok daha kolay hale getirecektir.

Anlaşmazlık insanın doğasında var olan bir durumdur. Öğrenci öğretmen ya da idare ile anlaşmazlığa düşmüşse sorunların çözülmesi için bazı yöntemler denenmeli ancak anlaşmazlık devam ederse sınıf değişikliği ve okul değişikliği gündeme getirilmelidir.

Okulda kalma sürelerinin uzunluğu disiplin sorunlarını da tetiklemektedir. Gençlerin enerjilerini sabit bir şekilde oturarak harcayamayacakları aşikârdır. Onlara enerjilerini boşaltacakları spor müsabakaları, münazaralar ve tiyatro oyunları lazımdır.

Rehberlik faaliyetlerinin tam manasıyla çalışıyor olması pek sorunu başlamadan önleyecektir. Öğrencileri yeterince tanıyan bir rehberlik servisinin olması alınacak tedbirlerle beraber sorunları başlamadan bitirecek yahut oluşan problemleri sebepleri bilindiğinden kolayca çözülecektir.

Okullarda öğrenciler için yeterince etkinlik olmaması disiplin sorunlarının en önemli ikinci sebebidir. Onlar için düzenlenecek geziler, piknik organizasyonları, bilgi yarışmaları, münazaralar, spor müsabakaları öğrencilerin hem kendilerini tanımalarına yardımcı olacak hem de enerjilerini rahatça boşaltıp kendilerini faydalı hissedecekleri oluşumların içinde bulunmalarını sağlayacaktır.

Okul dışında faaliyet gösteren mekanlar disiplinsiz ve kontrolsüz yerler olduklarından öğrencilerin aralarında sorun çıkmasına bu durumun okula taşınmasına sebebiyet verecektir. Öğrencileri bu tarz yerlerden uzak tutmanın en kolay yolu yine okul içerisinde düzenlenecek faaliyetlerle sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

Akar, N. (2006). Ortaöğretim kurumlarında karşılaşılan disiplin sorunları ve eğitim yöneticilerinin çözüm yaklaşımları (Denizli ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Denizli

(Aydoğan,2019) “mesleki ve teknik lise öğrencilerinin disiplin sorunlarının toplumsal kökenlerine ilişkin bir çözümleme”

Duran, O.C., (2011). Ortaöğretim kurumlarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları okul yöneticilerinin çözüm yaklaşımları: Uşak ili örneği Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak.

Gümüş, A. (2013). Liselerde disiplin cezasına konu olan davranışların değerler perspektifinden incelenmesi: Üsküdar örneği 1980-2010. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Gupta, K. (2006). School Management. Delhi, IND: Pragun Publications

MEB, (2016). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 28/10/2016 tarih ve 29871 sayılı Resmi Gazete

Sarpkaya, P. (2005). Resmi Liselerde Disiplin Sorunları ve İlgili Grupların (Öğretmen, Öğrenci, Yönetici, Veli) Yaklaşımları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

(Times New Roman, 11 punto, Normal, İki yana yaslı, Satır Aralığı: 1, Aralık Önce ve Sonra 6 nk).